

„Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi!“

vasaris

2006

VARPAS

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

*Meilės Tėvynei, tvirtybės Valstybei
Vasario 16-osios proga linkime,
Laisvės gynėjams dėkojame!*

Jaunimo ugdymas turi tapti pagrindiniu valstybės prioritetu

(Kalba pasakyta 2006-01-13 Lietuvos Respublikos Seime)

Arkivyskupas Sigitas Tamkevičius

Minime rūsčias, bet brangias dienas, subrandinusias mus labiau, nei po to sekę penkiolika Nepriklausomybės metų. Šiandien dejuojame, kad trūksta meilės Tėvynei ir pilietinės sąmonės. O kas ugdė tą sąmonę? Ar pusvelčiui grobusieji valstybės turtą, skandinusieji tautą alkoholio jūroje, o šiandien susirūpinę naminukės legalizavimu ir alų reklamuoja, ciniškai naudodami Lietuvos tikinčiųjų švenčiausius simbolius?

Sausio 13-osios gynėjai tikėjo ne tik savo reikalo teisingumu, bet kad teisingumas bus jų ginamos valstybės pagrindas. Kai po penkiolikos laisvės metų žurnalistai nuteisiami už tai, kad kolaborantą pavadino kolaborantu, o didžiausių nusikaltėlių bylos sėkmingai pasiekia senaties terminą, vargu ar galima sugalvoti geresnių priemonių pilietinei sąmonei palaidoti.

Sausio 13-ąją ginti Lietuvos širdį susirinko žmonės, atlaikę dešimtmečių priespaudą, o šiandien jie išsivaikšto - ir tam išsivaikščiojimui nematyti galo. Netiesa, kad tautiečiai išvyksta iš Lietuvos tik dėl to, kad ten, Vakaruose, plauti viešbučių grindis yra pelningiau nei Lietuvoje dirbti gydytoju ar pedagogu. Lietuviai išsivaikšto, nes čia, tėvų žemėje, jie nesijaučia gerbiami ir mylimi ir pasigenda elementaraus teisingumo. Čia pakertamos šaknys, galinčios išauginti sąmoningą Lietuvos pilietį. Kai aukščiausiomis vertybėmis tampa alus, nuogas pilvas ir nesąžiningai grobiamas turtas, kas tuomet gali sulaikyti bėglius iš Tėvynės? Neturiu omenyje tų, kurie laikinai išvažiuoja užsidirbti vieną kitą dolerį ar eurą.

Prieš penkiolika metų tikėjome, kad laisvoje Lietu-

voje užaugs laisvi ir atsakingi žmonės. Bet kaip jie galėjo užaugti, kai iš mokyklų buvo tiesiog išguitas patriotinis ugdymas, o vietoje jo šiandien peršamas seksualinis švietimas, panaudojant net Europos Sąjungos pinigus. Skatinamas ne lytinis ugdymas ir ruošimas šeimai, bet prezervatyvų ir ankstyvo sekso reklama, pavadinta jaunimo palankiomis paslaugomis.

Ekonomistai džiūgauja, kad už vieną Lietuvos eurą, įmokėtą į Europos Sąjungos biudžetą, gausime penkis. Tačiau negirdėjome paaiškinimo, ar tie penki eurai pasieks vidutinį ir smulkų ūkininką ar verslininką. Greičiausiai jie pasieks pačius stambiausius verslo banginius ir dar labiau padidins prarają tarp turtingųjų ir bėdžių. Labai norėčiau šioje vietoje klysti.

Valdžios žmonės susirūpinę informacinės visuomenės kūrimu. Tikriausiai dar po penkiolikos metų kiekviename Lietuvos kampelyje savo mobiliajame telefone galėsime ne tik skaityti kriminalus aprašinėjantį dienraštį, bet matyti, kaip liejasi kraujas. Tačiau ar labiau mylėsime Tėvynę? Visuomenės informavimo priemonėmis geriausiai pasinaudoja populistinės politikos vykdytojai. Nuo statinės pasakytas melas geriausiu atveju būtų girdimas už penkiasdešimties metrų, o interneto šiukšlės pasieks kiekvieną sodybą.

Tačiau po penkiolikos laimėjimų ir nesėkmių metų vis tiek dori lietuviai myli Tėvynę, nes Tėvynė yra ne sukčiai, ne populistai, ne garbinantieji pinigus ir palaidą gyvenimą. Tėvynė - tai brangus žemės kampelis, kuriuo vaikščiojo mūsų tėvai ir proseniai, tai žmonės, su kuriais sieja ne tik kalba, bet ir dvasinis bendrumas. Ir ši Tėvynė juo brangesnė, juo ji labiau dorkoma ir niekinama. Tėvynė - tai tėvų namai, ir jie brangūs net tuomet, kai panašūs ne į pilį, o į suvargusią kaimo pirkelę. Mes neklydome gindami šią Tėvynę.

Švietimas, o ypač jaunimo ugdymas turi tapti pagrindiniu Lietuvos prioritetu. Jei lietuvis bus šviesus ir moralškai sveikas, niekas jo nenupirks nei už agurkus, nei už skudurus: jis žinos, ką reiškė anomis Sausio 13-osios dienomis prie Seimo kurenti laužus ar plikomis rankomis stovėti prieš okupanto tankus. Šviesus ir doras lietuvis neskubės palikti Tėvynę ir jos likimą atiduoti žmonėms, nežinantiems į kokią aukštį turi būti iškelta moralumo kartelė.

Minint Sausio 13-ąją reikia ne tik kalbėti apie Tėvynės meilę, kiek mąstyti, kaip padėti Lietuvos kaimui, kad jis nepavirstų nykiu ir prasigėrusiu Sibiro kaimu, kurį matė mūsų tremtiniai. Reikia kasdien sukti galvas, kaip sustabdyti alkoholio ir kvaišalų upes, skandinančias jaunąją Lietuvą. O už viską labiau reikia mąstyti, kaip stiprinti lietuvišką šeimą, nes tik joje subrendo labiausiai Tėvynę mylėję ir šiandien ją mylintys žmonės. Šiandien, lenkdamas galvą prieš laisvės gynėjus, sveikinu visus tautiečius, kuriems nesvetimi Lietuvos rūpesčiai. Žuvusiems už laisvę meldžiu Dievo gailestingumo, o gyviesiems neblėstančio tikėjimo, siekiant tikro Lietuvos prisikėlimo.

Žmogaus mylėjimas

Dr. Petras Bielskis,

teatrologas, režisierius, pedagogas

Vožaelio lageriuose mus, grupę kalinių, perkėlė iš šeštojo lagpunto į pirmąjį ir tuoj pat išgrūdė į taigą miško kirsti. O ką reiškia Komijos taigoje mišką kirsti, būtina paaiškinti. Pirmiausia ten pelkės - maknoji purve iki kelių. Sniego iki pažastų, o virš sniego - penkiasdešimt laipsnių šalčio. Beveik "rojus". Pavargstu, nebesuspėju, griūdama "listvenica" (maumedis) numuša koją... Palieka zonoje, nes nebepaeinu. Bet dirbti vis tiek reikia. Paskiria mane į kalinių valgyklą - didžiulėje barako salėje reikia nurinkti ir išplauti indus. Šokuoju viena koja kaip žvirblėlis. Vieni paskubomis pasrebia viralo, kiti ateina - ir taip visą dieną. Keli tūkstančiai čia tokių valgytojų.

Prie vieno ilgo stalo pastebėjau vyriškį, kuris valgė neskubėdamas, tarsi atliktų kokią apeigą: pasidėjo duonos riekelę, greta paguldė šaukštą, išvyniojo kažką iš popieriaus skiautėlės, sudėjo rankas - ir veidas nušvito, lyg jis bendrautų su kuo iš savo mylimųjų. Taip jis visada melsdavosi; valgydamas ar prisėdęs pailsėti. Valgyklos viršininkas armėnas man ir sako:

- Tai jūsiškis. Monach.

Čia, Šiaurėje, kiekvienas lietuvis lyg giminaitis. Aš prišuoliavau, į stalus pasiramstydamas, ir atsisėdau greta. Dabar tik pamačiau, kad popierėlyje buvo smulkiai supjaustyti sūdyti lašinukai. Pajutęs, kad stebiu, vienuolis atsigrėžė į mane ir linktelėjęs galva nusišypsojo. Pasisveikino. Jo veidas buvo gražus: raiškios akys, stambūs vyriški bruožai. Ir ramus.

- Tėve, aš galiu lašinukus čia pat virtuvėje paspirginti, bus skaniau.

Jis nustebo, palinksėjo galva ir valgė toliau. Po to paėmė mane už alkūnės, prisitraukė arčiau ir tarė:

Aš valgau ne todėl, kad skanu, o todėl, kad būtų stipriau.

- Jis labai keistas, - pasakojo vieni kitiems lietuviai. - Kunigas, bet pats išsiprašė "na poval" (taip vadino sunkiuosius miško kirtimo darbus).

Lietuvių bendruomenė savo vyresnių, garbingesnių vyrų, kunigų į pačius sunkiausius darbus neleidavo. Susitardavo su lagerio darbdaviais ir juos palikdavo zonoje lengvesniems darbams. O Tėvas Antanas pasipriešino ir pats pasirinko sunkiausią darbą. Bendruomenė negalėjo suprasti to poelgio, buvo nepatenkinta, kartais ir apkalbėdavo. Mat taigoje dirbantiems, atskaičiavus lagerio išlaikymo išlaidas (sargyba, maistas, patalynė, rūbai), dar šiek tiek pinigų likdavo asmeninėje sąskaitoje. Visi labai stebėjosi: ir kam jam, kunigui, vienuoliui tie pinigai?

O kartą vienas mūsiškis, kurio žmona su mažamečiais vaikais skurdo palikta Lietuvoje, atbėga ir sako:

- Kas čia dabar yra? Žmona gavo mano atsiųstus pinigus. Bet aš jų nesiunčiau!

Po kiek laiko kitas toks pat nelaimėlis stebisi, kad ir jo žmona dėkoja už pinigus, kurių jis nesiuntęs...

Lagerio buhalterija yra už zonos, gyvenvietėje. Ten mes patys negalime patekti. Tad per "bezkonvojinikus" (tuos, kurie gali vaikščioti be sargybos, pusiau laisvi) pasiteiraujame lagerio kanceliarijoje, kas gi siunčia pinigus į Lietuvą. Ir mums pasakė, kad pinigus išsiuntė Antanas Simonaitis. Taip, tas pats vienuolis jėzuitas, Tėvas Antanas... Pasijutome tokie menki, tokie maži savo neišmanyme ir netikėjime.

Praėjo daug laiko. Raišuodamas, bet jau vaikštau ir darbus daug greičiau padarau. Gavau iš Lietuvos V. Mykoliaičio-Putino romaną "Altorių šešėly". Skaitau. Tėvas Antanas priėjo, pavartė ir padėjo.

- Negera knyga, - pasakė kažkaip liūdnai.

- Jums nepatinka asmenybės laisvė? - mėginau prieštarauti. - O man knyga patinka. Ir daug kam patinka.

- Todėl, kad jaunas esi. Vėliau suprasi. Kunigas yra kareivis. Davei priesaiką, ir reikia jos laikytis. Asmenybė ir stipri ta ištikimybė savo principams. Pasidavei vieną sykį - pasiduosi ir kitą, ir trečią...

- O Jūs niekad nepalūžote?

- Svarbu atsitiesti. Visko buvo. - Tėvas Antanas tarsi kažkur nutolo ir pritilo.

- Buvau jaunas vikaras... - Vėl patylėjo, galvojo, ar verta pasakoti. - Klebonijoje gyveno klebono sesuo, šeimininkavo. Ji turėjo jauną, dailią dukterį. Žmonės yra žmonės... Diena po dienos, žodis po žodžio - pamilau mergaitę. Priešintis tam jausmui man neužteko jėgų, ir aš nuvažiavau pas vyskupą. Visą jam paaiškinau, pa-

Petras Bielskis

Tėvas Antanas(pirmame plane) 1993 m. pasitinkant Popiežių Lietuvoje

Žmogaus mylėjimas

► prašiau iškelti į kitą parapiją. Iškėlė. Bet nusipirkau dviratį ir vis važiuodavau į senąją savo buveinę. Tad vėl nuvykau pas vyskupą, paprašiau uždaryti mane į vienuolyną. Nuo tada aš vienuolis. Studijavau, dirbau.

Jis pasakojo taip ramiai, lyg apie kito žmogaus gyvenimą, lyg jam nė kiek neskaudėtų. Supratau, kad prieš mane sėdi žmogus, kuris sugeba valdyti savo likimą, numato ateitį, žino, ko nori, pasveria vertybes.

Vis prisimenu Tėvo Antano pasakymą apie knygą. Be neapykantos, liūdną. Skaitau atsiminimus apie Putino gyvenimą ir galvoju irgi liūdnai: jeigu poezijai reikia skausmo, tai Putinas gyveno labai skaudžiai. Ir dar galvoju: vargu, ar laisvė suteikė jam laisvės. Dabar suprantu, kad gyventi - vadinasi, išsilaikyti balne. Visas mūsų gyvenimas - pastangos išsilaikyti. Visų mūsų likimai reikšmingi tiek, kiek padeda kitiems žmonėms. Vasario jaunas gyvenimas gražus, bet jo kelias veda toli gražu ne į šventovę. Tėvas Antanas žinojo Vasario, o drauge ir Putino gyvenimo pabaigą, ir dėl to jam buvo liūdna.

Tai buvo 1954 metai. Stalino jau nebuvo - atlydys. Politinius kalinius atskyrė nuo galvažudžių ir kišenvaigių. Kiekvienos tautybės kaliniai gyveno atskiruose barakuose. Mūsų, lietuvių, buvo daugiau kaip šešiasdešimt vyrų - visa bendruomenė. Gražus Šiaurės pavasaris. Baltosios naktys. Susėdam, būdavo, ant kelmų zonoje ir kad užtraukiami "Graži tu, mano brangi Tėvyne" arba "Marija, Marija"... Tai rusai bėga per barakus ir kviečia saviškius kaip į koncertą: "Litovcy pojut!" Buvau tada paauglys. Pasiilgau namų, knygų, draugų. O atrodė, kad ta katorga tęsis amžinai, kad mes čia apraizgyti vielomis ir išmirsime, ir užkas mus kaip ir kitus čia pat, už arkliidžių, sarginiams šunims staugiant. Padainavę, kai aidas nulėkdavo taigos proskynomis, kiekvienas galvodavome apie savo ir dar ilgai žaroje sėdėdavome ant kelmų.

Kartą užplūdo kažkoks įniršis, ir aš sakau ant gretimo kelmo sėdinčiam Tėvui Antanui:

- Pasakyk, Tėve, kaip suderinti Dievo visagalybę ir Jo gailestingumą, visažinomybę? Kaip man tikėti?

Tėvas Antanas žvelgė kažkur virš taigos ir šypsojosi, lyg žinodamas tiesą ir suprasdamas mano naivumą. Galvojo.

- Įsivaizduok, kad aš tau skolingas šimtą rublių. Vieną dieną atnešu, padedu ant stalo krūvelę sulamdytų kupiūrų ir sakau: "Skola gražinta". Tu neskaičiavęs viską sušluoji į stalčių ir sakai: "Skola gražinta". Tai vienas atvejis. Kitu atveju tu stropiai išlygini banknotus, paspjaudai pirštus ir atidžiai suskaičiuoji. Ir tada sakai: "Skola gražinta". Jauti skirtumą. Vienu atveju tu tiki, kitu - žinai. Tikėjimas yra tikėjimas, broli. Arba tu tiki, arba žinai.

Po daug metų jau čia, Lietuvoje, mano dokumentai geriems žmonėms padedant kažkaip praslydo pro mandatines komisijas, ir aš studijuojau Litanistiką Vilniaus universitete. Tiesa, neakivaizdiniu būdu. Sutinku kartą gatvėje Tėvą Antaną. Jis tada buvo Šv. Petro ir Povilo bažnyčios vikaru.

- Kodėl neakivaizdiniu?

- Stipendija maža, nėra kam padėti.

- Pereik į stacionarą, aš tau pridėsiu prie stipendijos, - pasvarstė, savo užrašuose kažką pasižymėjo. Ir vėl patvirtino: - Pridėsiu, pereik į stacionarą.

Nereikėjo. Atėjo įsakymas: "Už elgesį, nesuderinamą su tarybinio studento vardu, pašalinti iš Universiteto...", kurį pasirašė buvęs saugumo viršininkas, LKP CK paskirtas prorektoriumi Universitete tvarkos daryti, profesorius S.Lazutka.

Prieš kelias savaites Tėvas Antanas Simonaitis, baltas kaip obelis, apsuptas savo brolių, svečių net iš Vokietijos, Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčioje aukėjo iškilmingas šv. Mišias - penkiasdešimt metų Jėzaus Draugijoje. Tėvas Antanas meldėsi už mus, galvojo apie mus visus. Tokia jo malda buvo visada. Pagarba ir meilė, groja orkestrai, daug gėlių, Lietuvos Jėzuitų provinciolas tėvas Jonas Boruta skaito Ordino Generolo vardinį sveikinimo laišką...

Matyti išskilmės ir nebesimato tos kančios ir pasiaukojimo, nesimato Vilkijoje ant grindinio sušaudytų partizanų, o kultūros namuose gražiai pašarvotų sribų: Tėvas Antanas pirma pasimeldė atsiklaupęs ant grindinio, palaimino žuvusius partizanus, o paskui pasimeldė ir palaimino sribus. Valdžia tai suprato kaip pirmųjų išaukštinimą, o antrųjų pažeminimą.

Viešpatie, galvoju, kada bus Tėvo Antano malda išklausa. Bet aš, matyt, vėl kažko nesupratau per savo silpną tikėjimą.

Turtas ir laimė ne visada kartu vaikšto

Antanas Vaičiūnas

Gyveno turtingas dvarininkas. Jis turėjo vienturtį sūnų. Sūnus buvo gražiai aprengtas, skaniai ir sočiai pavalgydintas, bet jis jautėsi nelaimingas.

Dvare buvo senas sodininkas. Jaunikaitis kartą paklausė sodininko, ką daryti, kad būtų laimingas?.. Senelis jam ir patarė: "Tu surask laimingą žmogų, pasikeisk su juo marškiniiais ir tapsi laimingu". Ponaitis iškeliavo iš tėvo dvaro ieškoti to laimingo žmogaus. Beeidamas pamiškėje pamatė žemę ariantį žmogų. Pasisveikinęs iškart jo ir klausia, ar jis esąs laimingas?

- Taip, aš esu laimingas! - atsakė artojas. - Suarsiu žemę, pasėsiu rugius. Užaugs - bus duonos! Namuose žmona augina sūnelį. Aš -laimingas!..

Kad apsidžiaugė ponaitis radęs laimingą žmogų ir sako jam:

- Pasikeiskim su manim marškiniiais...

Artojas prasisegė savo valstietišką sėrmėgą, parodė savo nuogą krūtinę ir sako:

- O, kad aš neturiu tų marškinių...

Ir ponaitis tada suprato, kad turtai ir laimė ne visada kartu vaikšto... Ir kad laimė gaudoma bėga... Bet ji pati ateina pas tą, kuris siekia kažko kilnesnio.

Pastangos paslėpti KGB archyvą

**Eugenijus
R.Stancikas,**

laisvės kovų dalyvis

Praeitin nuėjo 2005 metai, tačiau liko neatlikta nemažai svarbių darbų. Vienas iš svarbiausių praėjusių metų įvykių Lietuvoje buvo metų pradžioje įsigaliojęs Lietuvos archyvų įstatymas, kuris 70-čiai metų įslaptino archyvuose esančius okupacinės represinės KGB struktūros dokumentus, ir jie tapo neprieinami net istorikams, Lietuvos naujosios istorijos tyrinėtojams. Tai sukėlė didelę pasipiktinimo bangą plačioje Lietuvos visuomenės dalyje.

2005 m. gegužės 5 d. į mitingą Nepriklausomybės aikštėje susirinkę buvę sovietmečio politiniai kaliniai, tremtiniai, laisvės kovų dalyviai ir kiti Lietuvos likimui neabejingi žmonės išreiškė didelį pasipiktinimą LR Seime priimtu ir, nepaisant visuomenės protestų, įsigaliojusiu Lietuvos archyvų įstatymu. Mitinge vienbalsiai buvo priimta rezoliucija "Dėl Ypatingojo archyvo atvėrimo ir iliustracijos užbaigimo", kurioje sakoma, kad: "Lietuvai nusikaltėlių organizacijų veiklos archyvai tapo neprieinami nusikaltimų aukoms, mokslo tyrinėtojams ir visuomenei. Dėl to į valstybės valdymo ir valstybės paslaptis saugančias institucijas prasiskverbia asmenys, praieityje bendradarbiavę su okupacinės valdžios represinėmis struktūromis". Tai sudaro didžiulį pavojų nepriklausomai Lietuvai.

Mitinge buvo pareikalauta - svarstyti LR Seime ir priimti Lietuvos Respublikos Prezidento teikiamą Lietuvos archyvų įstatymo 14 ir 20 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektą.

Nepaisant to, kad svarstyti minėtas Archyvų įstatymo pataisas pareikalavo Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, Bendrija, Lietuvos politinių kalinių sąjunga, Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga, Lietuvos Sąjūdis ir daugelis kitų visuomeninių organizacijų, šių pataisų svarstymas LR Seime buvo visokeriopai vilkinamas, o 2005 m. lapkričio 10 d., Teisės departamentui suabejojus jų atitikimu Lietuvos Respublikos Konstitucijai (?!), atidėtas neribotam laikui.

Galutinai išryškėja tai, kad Lietuvoje šiuo metu labai aktyviai veikia jėgos, kurios pasišovė visomis išgalėmis slėpti buvusių okupantų nusikalstamą veiklą Lietuvoje, dangstyti šios veiklos vykdytojus nuo visuomenės, neleisti patraukti juos bent jau moralei atsakomybei.

Esant tokiai padėčiai, pravartu prisiminti, kad pastangos nuslėpti nuo Lietuvos visuomenės buvusio SSSR KGB LSSR padalinio archyvo dokumentus buvo pradėtas dar 1992 metais į valdžią atėjus buvusiems komunistams ir aktyviems jų rėmėjams.

LDDP kontroliuojamas LR Seimas 1993 m. birželio 1 d. priėmė nutarimą Nr.I-168 "Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl ypatingos reikšmės archyvų išsaugoji-

mo" įsigaliojimo tvarkos pakeitimo. Šis nutarimas įpareigojo LR Vyriausybę, vadovaujamą Adolfo Šleževičiaus, parengti Ypatingos reikšmės archyvinių dokumentų saugojimo, tvarkymo, tyrimo ir naudojimo reglamentą ir šių dokumentų perdavimo ir priėmimo nuostatus.

LR Vyriausybės 1993 m. liepos 14 d. nutarimu patvirtinti "Ypatingos reikšmės archyvinių dokumentų perdavimo ir priėmimo nuostatai" nustatė, kad Lietuvos archyvų generalinė direkcija priima tik dokumentus, sutvarkytus pagal nustatytuosius Lietuvos valstybinio archyvų fondo dokumentų tvarkymo reikalavimus (3 str.).

1993 m. liepos 22 d. LR Vyriausybė priėmė nutarimą Nr.551 "Dėl Ypatingosios reikšmės archyvinių dokumentų naudojimo tvarkos, tyrimo ir naudojimo reglamento patvirtinimo". Šio reglamento 20 str. nurodo, kad: "Buvusio SSRS valstybės saugumo (KGB) LTSR padalinio bylos grupuojamos, remiantis struktūriniu, chronologiniu, dalykiniu, geografiniu ir kitais kriterijais, aprašomos, pernumeruojamos, šifruojamos pagal metodinės komisijos patvirtintą schemą".

Gavus reglamentą, buvo pradėtas darbas tvarkant buvusio KGB archyvo dokumentus. Šiuos dokumentus, kurių nemaža dalis buvo maišuose, tvarkė mišrios grupės, sudarytos iš Lietuvos archyvų departamento ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro darbuotojų. Darbo buvo apščiai, nes daugelis KGB operatyvinių ir kitokių bylų buvo sužalotos: išplėšyti atskiri lapai, kai kuriuose lapuose iškarpinėtos KGB agentų, informatorių ir talkininkų pavardės. Baudžiamosiose bylose trūko dokumentų, sudėtų į vokus, ar bylų priedų. Teko formuoti naujas bylas iš paskirų dokumentų, esančių maišuose.

Dokumentų tvarkymas ir aprašymas darbo grupėse vyko sklandžiai iki 1995 m. lapkričio mėnesio. Nors LR Vyriausybės patvirtintuose nuostatuose ir buvo numatyta, kad sutvarkytų dokumentų fondas gali būti perduodami dalimis, 1995 m. lapkričio 10 d., nesant jokio direktyvinio dokumento dėl perdavimo pradžios ir tvarkos, buvo pradėtas skubotas viso buvusio KGB archyvo dokumentų (sutvarkytų ir nesutvarkytų) perdavimas Lietuvos archyvų departamento žinion.

Tik Lietuvos politinių kalinių sąjungos atstovui Eugenijui R.Stancikui ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos atstovei Onai Milašienei, kuriems minėtos organizacijos buvo pavedusios stebėti buvusio KGB archyvo tvarkymo ir perdavimo darbus, griežtai užprotestavus dokumentų perdavimas buvo sustabdytas iki buvo gauti 1995 m. lapkričio 23 d. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro ir Lietuvos archyvų departamento vadovų atitinkami įsakymai dėl minėto archyvo dokumentų perdavimo, neatsižvelgiant į tai, kad 80% dokumentų dar nebuvo sutvarkyti pagal galiojančius LR Vyriausybės patvirtintus jau minėtus nuostatus.

Čia būtina pažymėti, kad neteisėtam nesutvarkyto archyvo perdavimui į vienos žinybos rankas ne tik nepasipriešino, bet ir aktyviai prie to prisidėjo buvę politiniai kaliniai, prosovietinės valdžios kolaborantai, buvę Lietuvos gyventojų genocido tyrimo centro direktorius

Pastangos paslėpti KGB archyvą

► V.Skuodis ir buvęs Lietuvos archyvų departamento direktorius G.Ilgūnas.

Dar daugiau, kaip liudija Lietuvos archyvų departamento 1996 m. kovo mėn. raštas LR Seimo nariui p. J.Listavičiui, skubiai perimtas ir nesutvarkytas KGB archyvas buvo numatytas išvežti į naujas ankštas ir archyvo tvarkymui ir tyrinėjimui netinkamas patalpas ir taip galutinai uždarytas neribotam laikui. Tik dėka ryžtingų politinių kalinių ir tremtinių, budėjusių tuo metu buvusiuose KGB rūmuose, veiksmų to pavyko išvengti ir archyvas išliko savo istorinėse patalpose.

Tolimesnė KGB archyvo dokumentų perdavimo eiga jau minėtų rezistentų organizacijų atstovų buvo akylai stebima ir apie pastebėtus pažeidimus buvo savo laiku informuojami LR Seimo nariai, buvę politiniai kaliniai, juos įgaliojusių organizacijų vadovybės, Lietuvos archyvų departamentas.

Pasibaigus skubotam taip ir nesutvarkytam buvusio KGB archyvo dokumentų perdavimui, 1996 m. vasario 19 d. buvusių politinių kalinių ir tremtinių organizacijų atstovai E.R.Stancikas ir O. Milašienė pateikė išvadą, kuriose buvo nurodyta, kad

- buvo perduotos nesutvarkytos ir neaprašytos įtariamų asmenų filtracinės bylos, KGB MOB skyriaus karininkų asmens bylos, buvusių KGB darbuotojų - pensininkų asmens bylos;

- tik pagal ranka rašytus, nesunumeruotus ir nusiųstus sąrašus buvo perduotos KGB baudžiamosios ir spec. patikrinimo bylos;

- buvo perduota apie 300 tūkstančių nesuregistruotų ir neaprašytų įvairių KGB kartotekų kortelių, 127 maišai ir 576 archyvinės dėžės ekspertų komisijos dar nepatikrintų ir neįvertintų dokumentų.

Tik nedidelė dalis KGB archyvo dokumentų buvo perduoti tinkamai aprašyti ir sutvarkyti.

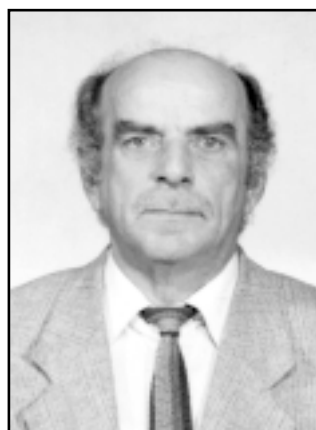
Iš buvusio KGB archyvo dokumentų perdavimo eigos ir skubotumo galima daryti išvadą, kad jau tuo laiku ir Lietuvos Respublikos Seime ir Vyriausybėje buvo asmenų, kurie nesiskaitydami su galiojančiais Lietuvos Respublikos patvirtintais nuostatais ir reglamentu bei politinių kalinių, tremtinių ir kitų patriotinių organizacijų reikalavimais, buvo suinteresuoti kuo skubiau šiuos dokumentus perduoti vienos žinybos, - Lietuvos archyvų departamento žinion ir taip išvengti visuomenės kontrolės toliau tvarkant ir aprašinėjant svarbius Lietuvai dokumentus. Vėliau, kaip žinia, Lietuvos archyvų departamentui vadovauti buvo paskirtas Vidas Grigoraitis, kaip nurodė žiniasklaida, praeityje turėjęs ryšių su okupacinėmis-represinėmis struktūromis. Jis ir parengė ydingą Lietuvos archyvų įstatymą, ilgiems metams paslėpusį svarbius mūsų tautai KGB dokumentus nuo nukentėjusių okupacijos metais asmenų ir naujosios Lietuvos istorijos tyrinėtojų. Šio tikslo buvo siekiama nuosekliai, planingai ir jam nebuvo pakankamai pasipriešinta.

Lietuvos istorijos fragmentai, kuriuos įrašė Petras Dimša į savo knygą "Tie paklydę paukščiai..."

*Kai kūnai šuliniuos supuvo, -
Skausmu nuplovė mamos aikštes...
Atrodo, nieko ir nebuvo, -
Net budeliai - baisiausi žmonės -
Sulaukė velniškos malonės...
O aukos - nieko jau nereiškia...
Vergiją renkamės girti,
Todėl ir esam pagirti...*

*Globok, Marija, mūsų žemę
Su kryžiais ir tėvų kapais...
Stiprybę iš praeities semiam...
Už Lietuvą, Tave, Tėvyne,
Mes kritom, žemę apkabinę...
Bet eis kiti, kaip mes kadais,
Tik Tu pašauk, ir jie ateis
Trispalvę vėliavą išskleis.
1975 m.*

*Pro laiko rūką, Viešpatie, matau
Ne lietų krintantį, o Tavo ašaras
Į žemę Lietuvos... Bet ačiū Tau
Už laisvės jausmą, perpintą kančia...
Nors laikinai, mes žinom, esam čia;
Bučiuosim Tavo vieškelį kančios,
Nupintą iš niekšybės ir tiesos karčios...
1989 m.*

Petras Dimša

*Esi žalia žolė ant mano balto sniego,
Giliai purienoje įaugusi lig rankų...
Čia kulkos švilpauja... O speigas spiegia,
Norėdamas Tave pakelt sušalusią,
Viršūnėlė palūžusią, giliu skausmu pabalusią...
Mėlynė groja mirties maršą trankų, -
Aš negaliu apginti, tankai rieda...
Tu pakilai Trispalviu Laisvės Žiedu...
1996 01 13*

Skiriu Loretai Asanavičiūtei, kritusiai už Lietuvos laisvę 1991 m. sausio 13 d.

*Aukštai aukštai žvaigždė manoji,
Net pats nesuprantu, kodėl jai moju...
Ji šiandakt lemia mano būtį, -
Galėsiu rinktis - "būti ar nebūti"...*

*Atrodo, kad ant bokšto virpa mėnesiena,
Iš tankų šaudo Laisvę, taiko į kiekvieną...
Žudynės girgždant sniegui... Naktį... Net ne dieną...
Kažin ar laidos mus kartu, o gal išskirs po vieną...*

*Dažniau sakiau "atsiprašau"...
Net laiškų vis dažniau rašiau...
Dažniau su širdgėla sakiau - "sodie"...
Dažniau... Ne, - paskutinį kart nurimk, širdie...
1991 m. sausio 15 d.
Laisvės gynėjams, kritusiems prie TV bokšto*

Keblius klausimus paliečiant

Vilius Braženas

Šiuo metu tokių klausimų gausybė. Apie kiekvieną reikia studijos, kad pilnai apsvaistytum. Belieka bent keletą jų prabėgom užkabinti.

Raudonas akiplėšiškas teisme

Senas posakis - "Miško žvėris į mišką žiūri" - yra neginčijamai teisingas. Todėl daugiau negu skandalingas žurnalisto nuteisimas Kaune už žodžio "kolarantas" taikliai panaudojimą ne labai nustebino, nors ir stipriai pašurpino. Labiau (ir nemaloniai) nustebino masinio pasipiktinimo stoka. Gal tai įrodo, jog ir posakis - "Patriotų pilna, o patriotinės veiklos - stoka" - yra teisingas?

Paguodžia tai, kad į tai netikėtai stipriai atsiliepė žiniasklaida ir dalis (mažesnių) politikų. Silpnai pasirodė teisininkai. Vienas jų, net akademinis teisininkas, teisininko autoritetu pareiškė, kad "nieko dar neatsitiko" tuo teismo sprendimu: "kol paskutinis taškas nepadėtas". Atseit, kol nepraeitos visos instancijos, su ginklu pagautas rankoje ir liudytojų akivaizdoje nusikaltęs žudikas nėra žudikas, o nužudytasis - yra "gyvas" kol nepasisakė paskutinė instancija. Klausimas: kas kaltesnis už tai, kad teisėjai net drįsta tokius sprendimus daryti? Ar teisėjų korporacija, ar tylinti tauta? Ypač stebina komunizmo aukų veik visiška tyla.

"Nusivylimai" ir balsavimai

Girdime, kad lietuviai nedalyvauja valstybės politikoje, kadangi "yra nusivylę". Tuo pat metu matome, kad balsuoti parlamentų rinkimuose ilgose eilėse stovi nusivylę (ir dar kaip!) irakiečiai ir afganai. Nežiūrint galimų bombų sprogimų jie dalyvauja savo valstybės valdymo reikaluose - politikoje. Gal todėl, kad nėra įstrigę eismo "kamščiuose" ar eilėse prie kasos prašmatniuose prekybos centruose?

Atominio terorizmo grėsmė

Sunku nesišypsoti matant Europos diplomatus diplomatiškai raukantis, kai Irano karingas prezidentas mojuoja Europai, Izraeliui ir Amerikai atominio terorizmo vėzdą. Putino bičiuliai Širakas ir Šrioderis barą JAV už tai, kad nevedė diplomatinių derybų su Sadamu, o kariavo. Amerikiečiai pasakė: "Gerai. Parodykite, kaip diplomatiškai susitarti su teroristiniu Iranu". ES derasi, o Iranas atominį kardą galanda. O derybų galo nematyti.

Ko gero reikės ES diplomatom prašyti Bušą, kad išgelbėtų Europą nuo Irano ultimatumo ir vieną iš tų taiklių JAV raketų panaudotų (diplomatiškai?) prieš Irano atominę kalvę.

Karų priežastys

Vargu ar kuris nors didesnis karas buvo pradėtas dėl viešai skelbtų priežasčių. Dažniausiai sužinomas tik karo pateisinimas, jo priekabė. Tad ir Irako karas tikriausiai kariaujamas ne dėl "masinio naikinimo ginklų", kurių turėti Sadamas, žinoma, norėjo, bet dar neturėjo.

Tai primena jau seniai iš JAV spaudos iškirptas ir su savo archyvu atsivežtas, atsitiktinai dabar užtiktas, dailininko šaržisto politinis komentaras. Piešinyje JAV karys, Irako fronte, sėdi ant amunicijos dėžės ir rašo laišką į JAV. Laiške sako: "mes atradome slaptą ginklą..." Už jo, iš raketos išmuštos duobės, veržiasi naftos fontanas...

Jau esu rašęs, jog manau, kad karas Irake vyksta dėl naftos. Jau šio prezidento tėvas Sadamą išvarė iš Kuveito naftos laukų. O Huseino Sadamo žygis į Kuveitą buvo tik pradžia. Jis tikriausiai planavo užgrobti Saudo Arabijos bei Emiratų naftos laukus ir, drauge su Rusija, paklupdyti Vakarų. Tokiu atveju Lietuvoje benzino kainos nepakiltų: jo visai nebūtų. Tai, žinoma, išspręstų eismo "kamščių" klausimą ne vien tik Vilniuje.

Nejaugi kas nors patikės, kad su Teksaso nafta susijusi JAV vyriausybė apie tai nepagalvojo?

Valstybinių terminų klausimu

Jau buvo rašyta apie bandymus pratęsti Sovietų okupanto draudimą naudoti spaudoje žodžius "okupacija" ir "nepriklausomybė". Tam buvo nukalti žodžiai, kaip "tarpukarė" ir "pokaris".

Dabar berods buvo prieita ir, po "kunigaikštijų", po "karališkos" Lietuvos ir po okupacijų, Vasario 16-sios Lietuvos Respubliką vadinti "Pirmąja Respublika", o Kovo 11-sios - "Antrąja Respublika". Ir štai spaudoje pasirodo antrosios pavadinimai "trečiaja".

Kadangi tai lyg ir sutapo su Lenkijos "Žespospolita" (Respublika?) sukaktimi, tenka spėti, jog tai siejama su Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos unija su Lenkija. Jeigu taip, tai kodėl nevadinti "Trečioji Žespospolita"? Lietuva tada buvo, bet, anot vieno istoriko, nebuvo Lietuvos valstybės. Tad nebuvo "respublikos"? O Kunigaikštija irgi negali būti "respublika".

Priedu istorikas taikliai pastebėjo, kad, jei neturint valstybės, galima Lietuvą vadinti "respublika", reiktų dabartinę vadinti "ketvirtąja": Sovietų okupuota Lietuva buvo viena iš 15-kos SSRS "respublikų".

Atrodytų, jog pagrįstai šiandieninę Lietuvą vadiname "Antrąja Respublika".

**Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga
ir "VARPO" redakcija
užjaučia Vygintą Snirą
dėl mamos mirties**

Lietuvoje daug dirvonų, o jaunimas aria svetur

Valensas Čeginskas

Informacijos šaltiniuose teigiama, kad iki pusės milijono Lietuvos piliečių po nepriklausomybės atkūrimo yra išvykę į užsienį. Dauguma jų ten dirba privačiai pas ūkininkus kaip pigūs samdiniai. Ar mums šie žmonės nebereikalingi? Kodėl Lietuvos kaime neatsikuria šeimos ūkiai, kokie nuo seno yra įsitvirtinę Europos valstybėse?

Nedidelė Lietuvos teritorija - tik 6530,1 tūkst ha. Taigi, žemės neturime per daug, bet kažkodėl jos nebranginame, net švaistome. Daug derlingos žemės nepagrįstai perduota miestų plėtrai, užklojama betono ar asfalto danga; statybose neišsaugomas kultūrinis dirvožemis. Nesiekiamo, kad kuo didesni vertingos žemės plotai būtų išsaugoti žemės ir miškų ūkio veiklai. Besikeičiančios valdžios, skirdamos nemažas lėšas užsitęsusi žemės reformai, visai nekreipia dėmesio, kokio turinio kaime formuojasi žemėvalda ir kaip ji funkcionuoja, kokia ji bus po 2013 m., kai baigsis ES finansavimas. Ar neteks vėl reformą reformuoti?

Atkuriant nepriklausomybę 70 proc. Lietuvos teritorijos buvo naudojama žemės ūkiui, 22 proc. - valstybiniais miškams, 2 proc. užėmė vandenys ir 6 proc. - miestai, miesto tipo gyvenvietės, pramonės, transporto bei kiti ne žemės ūkio paskirties objektai. Nuo 1990 m. Lietuvoje nevykdomi labai pakitusios žemėnaudos kartografovimo-inventorizavimo apskaitos darbai. Nežinome, kiek yra išimtinė teisė valstybės žinioje esančios neprivatizuotos žemės, kokia jos naudojimo sudėtis, kas ją administruoja ir kokią naudą iš jos turi valstybė. Blogai, kad iki šiol šie plotai neatriboti ir neįtraukti į Valstybinį nekilnojamojo turto registrą, kas įgalina bet kada dalį šių teritorijų atidalinti ir, kaip vertingus sklypelius, pigiai privatizuoti. Latvijoje tokie objektai dar iki 1997 m. buvo įregistruoti kaip valstybiniai, valstybės tvarkomi, neliečiami.

Neatliekant žemės naudmenų pasikeitimo inventorizavimo, nežinome, kiek valstybėje dabar yra brandžių miškų, sodų, ariamų plotų bei kitų žemės naudmenų ir kiek našios žemės be naudos dirvonuoja - Lietuvos ūkiui neduoda pajamų. Antai Švedijoje ūkininkai už neužsėjamas ariamos žemės plotus iš ES gauna nemažas išmokas, o žemės dirvonuoti nepalieka, įdirba kaip juodąjį pūdymą. Jų terminologija kalbant, tie plotai yra vertinga "budinti" žemė, kurią bet kada, iškilus reikmei (stichijų atveju, pareikalavus rinkai), galima užsėti, gauti produkciją.

Lietuvai esant ES nare, viso žemės fondo naudojimo pokyčių inventorizavimo duomenimis imanoma pagrįsti atsikuriantiems ir naujai besikuriantiems ūkininkams reikalingą paramą, nes esama Lietuvoje žemėvaldos bei žemėnaudos būklė kardinaliai skiriasi nuo Europos valstybių, kuriose bent pora šimtmečių egzistuoja vienkiemio sistema. Šio skirtumo neatskleidus, daug mūsų skaudžių ūkininkavimo vietų lieka nesuprastos ir be paramos.

Lietuvoje žemėvalda ir nuo jos priklausanti žemėnauda, skirtingai nuo kitų Europos valstybių, praėjusiam šimtmečiui išgyveno tris sukrečiančias revoliucijas, ūkininkai patyrė dviejų pasaulinių karų naikinimą bei rekvizicijas, šeimos ūkių visišką sunaikinimą.

Vakarų Europoje dar XVII amžiaus antroje pusėje ir XIX a. pirmoje pusėje jau buvo naikinami sodžiai ir kuriami vienkiemiai - šeimos ūkiai su intensyviu ir racionalių žemės naudojimu. XIX amžiaus pabaigoje Švedijoje, Norvegijoje, Suomijoje, Danijoje, Olandijoje ir kt. valstybėse sodžiai galutinai buvo išskirstyti į vienkiemius. Jau tada šiose valstybėse įsitvirtino sukomisuota savininko žemėvalda, kuri nuosekliai industrinama, teikia pajamas. Tokia ūkininkavimo forma ten išliko iki šių dienų. Tačiau ten ūkininkai gauna ir dabar nemažą valstybės ir Europos Sąjungos finansinę paramą.

Lietuvoje sodžių į vienkiemius išskirstymas ir, 1918 m. paskelbus Lietuvos nepriklausomybę, pradėta žemės reforma iki 1939 m. - Antrojo pasaulinio karo, dar nebuvo užbaigta. Daugumai ūkininkų, dar nesusėjęs vienkiemiuose įsikurti, tačiau jau gaminant daug geros kokybės vietos rinkai ir eksportui maisto produktų bei žaliavos pramonei, 1940 m. prasidėjo 50 metų užtrukusi Lietuvos okupacija, kuri iš pagrindų sugriovė Europos pavyzdžiu besikuriantius vienkiemius ir sunaikino ūkininkus kaip luomą. Lietuvoje visa žemė buvo nacionalizuota, o ūkininkai prievarta suvaryti į kolchozus, paversti pigia darbo jėga. Pavyzdindesni ūkininkai buvo išbuožinti ar ištremti. Iš ūkininkų buvo atimti gyvuliai ir darbo inventoriai, o vienkiemiuose daug statinių buvo nugriauta ir, kaip statybinė medžiaga, panaudota kolūkinėje statyboje.

Kolūkių žemėnauda nebuvo stabili, nuolat buvo pertvarkoma. Taip, pavyzdžiui, 1949 m. buvo sukurti 5536 kolūkiai ir 94 tarybiniai ūkiai. 1966 m. buvo 1520 kolūkių ir 310 tarybinių ūkių, kuriuose buvo suplanuota 5880 kolūkinių gyvenviečių. 1990 m. atkūrus nepriklausomybę, Lietuvoje buvo 740 kolūkių ir 440 valstybinių ūkių bei žemės ūkio įmonių, daugelyje jų visi kolūkiečiai buvo sukelti į kolūkines gyvenvietes, taigi vėl suvaryti į naujus - kolūkinius sodžius. Prie gyvenviečių žmonėms buvo skiriami iki 0,6 ha nepastovūs sodybinės žemės sklypai. Tik 1990 m. neteisėta žemės nacionalizacija buvo panaikinta ir piliečiams įstatymų nustatyta tvarka buvo grąžinama iki okupacijos nuosavybės teisė valdyta žemė. Šis procesas dar irgi nebaigtas. Suprantama, kad sugrąžinta tik vienkiemio žemė, palikusi be pastatų, negaunant iš valstybės reikalingos paramos, neįgalina ūkininkauti. Tokio masinio žemėnaudos pertvarkymo negalima užmiršti ir akiai palikti, kad piliečiai savo jėgomis atkurtų vienkiemius ir trumpu laiku pasivytų Europos valstybių senbūvių ūkininkų gamybos lygį. Tam Lietuvos valdžia, skirdama lėšas iš biudžeto kaimams atkurti ir bent kiek norėdama iš ES išsiderėti reikalingų lėšų, privalo turėti tikrą informaciją apie kaimų būklę. Pavyzdžiui, šiuo metu nėra duomenų, kiek Lietuvos piliečių vienkiemiuose susigrąžino visą valdytą žemę ir kiek iš jų pageidauja atkurti šeimos ūkį; kiek susigrąžintoje žemėje turi būtinus nominalius pastatus žemės ūkio gamybai vystyti; kiek piliečių atgavusių žemę kitoje vietoje norėtų ūkininkauti ir t.t.

Mus sveikina

Mieli Mažosios Lietuvos bičiuliai, jos interesų gynėjai,

Vilnius, 2005 m. gruodžio 21 d.

Artėjančios gražiausios metų šventės - šv. Kalėdos ir Naujieji Metai - ragina mus prisiminti tai, ką gero pavyko nuveikti šiais metais ir nusiteikti brandiems ir prasmingiems kitų - 2006-ųjų metų - darbams.

Dėkojame visiems, buvusiems drauge, kai minėdavome iškiliausias mums taip brangaus krašto su-kaktis ir atmintinas datas, kai ragindavome mūsų po-litikus imtis spresti Karaliaučiaus krašto statuso nu-statymo, Mažosios Lietuvos gyventojų genocido at-mintinos dienos paskelbimo, žymiausių krašto švie-suolių atminimo įamžinimo, lietuviškos mokyklos Til-žėje steigimo ir kitus opius klausimus. Šiemet turėjo-me progą pasidžiaugti tuo, apie ką nesiliovėme kal-bėti nuo pat 1990 metų. Išsipildė mūsų lūkestis - š. m. liepos 1 d. Karaliaučiuje buvo atidengtas pamink-las garsiajam mūsų tautosakininkui Liudvikui Rėzai. Esame dėkingi šešioms mūsų šalies savivaldybėms ir tuo pačiu patys jaučiamės prie šio paminklo atsiradi-mo prisidėję. Tiesa, nemažai rūpesčių patyrėme, ieš-kodami lėšų Tarybos veiklai bei mūsų bičiulio dr. Al-girdo Matulevičiaus monografijai „Lietuviai ir prūsai“ leisti.

Svarbia paskata tęsti Mažosios Lietuvos reikalų ta-rybos veiklą tapo JAV rezidavusio Mažosios Lietuvos rezistencinio sąjūdžio perduotas įpareigojimas rūpin-tis Mažąja Lietuva. Ta proga mums paskirta metinė tūkstančio JAV dolerių parama - svarus įnašas į bent

minimaliai išsilaikyti reikalingą (penkių tūkstančių li-tų) biudžetą.

Dėkojame ir mumis pasitikėjusiems Lietuvos mo-kesčių mokėtojams, į mūsų sąskaitą pervedusiems įsta-tymų numatytus 2 % gyventojų pajamų mokesčio, skir-to visuomeninių organizacijų veiklai remti (iš viso 820 Lt). Tikimės, kad šių mūsų simpatikų kitais metais bus daugiau ir kad nemaža jų prisijungs prie sąmo-ningos konkrečios veiklos Mažosios Lietuvos labui.

Nuoširdžiausiai sveikinu Jus visus šv. Kalėdų ir Naujųjų Metų proga. Telydi Jus gera nuotaika, lūkes-čių išsipildymas, bendravimo džiaugsmas, dvasios stip-rybė ir gera nuotaika. Linkiu, visiems, ir sau tuo pa-čiu, kad noras dirbti Mažajai Lietuvai neišblėstų, kad mus lydėtų, Sėkmė, Šviesa ir Viltis!

Su pagarba - Mažosios Lietuvos reikalų tarybos
pirmininkas **Vytautas Šilas**

Šv. Kalėdų ir Naujųjų metų proga pasveikino Kau-no IX Forto muziejaus direktorė **Julija Venciūnienė**, Lietuvos Sąjūdžio pirmininkas **Rytas Kupčinskas**, VO "SOS Vepriuose" direktorius **Romas Šaulys**, **Kurt Lo-ebert** (Vokietija), **Antanas Vaičiūnas** (Kaunas), Ge-nocido aukų muziejaus direktorius **Eugenijus Peikš-tenis**, Kariuomenės vadas generolas **Valdas Tutkus**, **Krašto apsaugos ryšių su visuomene departamen-tas**, Ambasadorius **Vygaudas Ušackas** (JAV), **Rūta ir Deivis Post** (Kanada), LKKSS Vilniaus apskr. skyriaus pirmininkas **Zigfridas Jankauskas**.

Lietuvoje daug dirvonų, o jaunimas aria svetur

Atkelta iš 6 p.
► Daug dabar kalbama, kad nedidelius vienkiemius ne-tikslinga atkurti ir net mokamos išmokos, kad būtų atsisa-kyta mažos gamybos koncentracijos ūkių. Tačiau kaimyni-nėje Lenkijoje, turinčioje naudingų žemės iškasenų, yra daug nedidelio ploto ūkių. Ten vidutinis ūkis yra 5 - 7 ha. Suma-niai tvarkomas tokio dydžio ūkis teikia užimtumą, išmaiti-na šeimas ir duoda nemažas papildomas pajamas. Ten kai-muose gausu žmonių. Pas mus kaimai palikti be vienkie-mių, o žemė - be darbščių šeiminkų. Nesudarant tinka-mų sąlygų kurtis kaime, įgalus ūkininkauti Lietuvos jauni-mas, kaip pigi potenciali darbo jėga, išvyksta svetur pas ūkininkus arti, sėti, ravėti. Dėl to mūsų valdžios šulai džiau-giasi, kad mažėja respublikoje bedarbių ir gerėja (sumažė-jus valgytojams) ekonomika. O kad Lietuva netenka kūry-bingų žmonių, niekam galvos neskauja, mažiau jiems kon-kurencijos. Kodėl Lietuvos jaunimas keliauja kitur dirvonų arti, rodo ir toks faktas. 1922 - 1939 m. vykdytos sodžių į vienkiemius išskirstymo ir žemės reformos metu tuometi-nė nepriklausomos Lietuvos valdžia pagrindinį dėmesį skyrė didžiąjai žmonių daugumai - siekė bežemių ir mažažemių šeimas aprūpinti žeme, kad pajėgūs darbingi žmonės ne-emigruotų. Tuo tikslu buvo sumažinti stambių dvarų plotai (iki 80 ha, vėliau iki 150 ha) ir paimta žemė perduota beže-mių ir mažažemių šeimoms, tuo užtikrinant joms darbą ir pragyvenimą. Vienkiemiuose įsikurti pagal ano meto išga-les, negaunant paramos iš užsienio, valstybė teikė paramą bežemiams ir mažažemiams.

Priešingai anuometiniam principui, dabartinė valdžia

valstybės biudžeto lėšas bei milijonines lėšas iš ES skirsto stambiomis sumomis jau prasigyvenusiems ūkininkams ir žemės ūkio bendrovėms bei įmonėms, naudojantiems di-delius, net kelių kaimų ūkininkų žemės plotus. Teikiama parama yra įslaptinta, nevieša. Akivaizdu tik tai, kad viene-tai sparčiai turtėja, didina gamybos apimtis ir gauna geras produkcijos realizavimo kvotas. Atrodo, kad jiems turtus neša aitvarai, bet ne tauta. Didžioji žmonių dalis, kuri nori atkurti vienkiemius, yra palikta be būtinos paramos, o ne-turėdama santaupų nei paramos skursta, nemaža dalis iš-vyksta svetur uždarbiauti. Kai iš ten grįžta, bent kiek užsi-dirbė į Tėvynę, valdžia reikalauja sumokėti PVM, todėl iš likusių skatikų neprasygyvena, vienkiemį negali atkurti. Susidaro įspūdis, kad valstybės mastu nesiekiamo atkurti šeimos ūkiu besiverčiančių ūkininkų bendruomenes, bet tik padedama įsitvirtinti stambiems žemvaldžiams - valdan-čiųjų partijų nariams, naujų dvarininkų luomui.

Neremiant visų norinčių grįžti ūkininkauti, daugumai Lietuvos piliečių žemė tapo naujų rūpesčių našta, kaip nau-dingiau žemę parduoti. Esant didelei pasiūlai, įstatymais sudaryta galimybė žemę neribotai supirkinėti ir ateityje, padidėjus paklausai, brangiai ją parduoti.

Esama žemėvaldos ir žemėnaudos būklė verčia valdžią nedelsiant imtis veiksmingų priemonių, kad Lietuva ne-virstų naujų dvarininkų šalimi, deja, be baudžiauninkų, nes pastarieji, kaip nuskurdinti laisvi piliečiai, žemę dirbs sve-tur. Tauta pajėgi plėsti savus dirvonus, tik reikia sudaryti tam tinkamas sąlygas.

Pakylėjimas virš kasdienybės

Algimantas Zolubas

Rimtis - tariama, rimtis - tik regimybė. Iš tikrųjų viskas juda, kruta, skrieja, vibruoja ar spinduliuoja, ateina ir nueina, gimsta ir miršta. Ir kiekviename judesyje galime įžvelgti tam tikrą periodišką kartojimąsi - ritmą. Ritmiškai keičiasi metų laikai, ritmiškai keičia dieną naktis, ritmiškai kvėpuojame, ritmiškai plaka širdis. Ritmiškai darbą keičia poilsis, kuris reikalingas atstatyti galias naujam veiksmui, naujam darbui. Tas poilsis yra natūrali ritmo periodo dalis, todėl, tarkim, atokvėpio valandėlė, naktinis poilsis ar išeiginė diena nelaikoma švente. Šventė turi kitokią prasmę, ji yra virš kasdienybės, švenčių ritmas kitoks.

Kaip byloja Senasis Testamentas, po šeštosios pasaulio kūrimo dienos Dievas matė, kad visa kas sukurta, yra gera. Septintą dieną Jis nieko nekūrė. Taigi Dievas gerėjosi, globojo sukurtąjį pasaulį, šventė pasaulio sukūrimo šventę.

Kaip Dievo paveikslas ir panašumas, žmogus taip pat kuria, dirba, savo kūriniams ar nuveiktams darbais gerisi, grožisi, džiaugiasi, iš jų semiasi įkvėpimo naujiems darbams. Žmogus švenčia. Būdamas tautos, valstybės, bažnytinės ar kitokios bendruomenės narys, žmogus švenčia tautos, valstybės, Bažnyčios ar kitokias šventes. Ir jis nėra pasyvus švenčių dalyvis, kuris tik gerisi, grožisi ar džiaugiasi; jis malda, giesmė ar daina bei kitokiais pagarbos bei padėkos ženklais save šventėje įprasmina, ją pašventina, o grįžtamuojų ryšiu patiria kilnius jausmus, įkvėpimą tauriems siekiams, randa savo dvasiai reikalingo peno. Taigi šventė, jei ji deramai švenčiama, žmogų taurina, iškelia virš kasdienybės, ugdo. Šventės galima skirstyti į religines ir pasaulietiškas. Religinės šventės mini didžiuosius žmonijos išganymo įvykius: Kalėdas, Velykas, Sekmines bei kitas, Bažnyčios paskelbtas privalomomis. Pasaulietiškos šventės mini svarbius tautos, valstybės ar žmonijos įvykius.

Švenčių šventimo būdai priklauso nuo jų intencijos, motyvo, bet labiau - nuo švenčiančiųjų vidinės kultūros, vertybinės orientacijos, šventimo prasmės suvokimo. Pažymėtina, kad religinių švenčių šventimas seka tradiciją, pasižymi pastovumu, dvasingumu, emocijų santūrumu, kuriuos palaiko ir puoselėja tikinčiųjų bendruomenė. Apie pasaulietiško švenčių, atmintinų ar minėtinų dienų šventimą, apie netikinčiųjų dalyvavimą religinėse šventėse - atskira kalba, nes šventimas priklauso nuo švenčiančiųjų santykio su religija, kūryba, darbu, vartojimu.

Nuo seno žmogus žemę šventa vadino, ją mylėjo, su ja dvasingai bendravo. Iš vaikystės prisimenu, kaip tėvas, pradėdamas sėją, prieš berdamas pirmąją grūdų sauja, peržegnodavo, palaimindavo dirvą; žemė atsidėkodavo, ir kasdienės duonos keturiolikos asmenų šeimai niekad netrūko. Lauko darbams užteko šio kiadienių (sekmadienių buvo švenčiami), nepritrūkdavo laiko ar palankaus oro derliui nuimti, nes palankus tam buvo darbo ir šventimo ritmas. Ir dabar šventinami paminklai, prieš pradėdant statybą švenčinamas kertinis akmuo, švenčinamos naujos patal-

pos, naujas laivas ir net automobilis. Tokiu būdu įdvasinami medžiaginio pasaulio ir žmogaus santykiai. Deja, jie mūsų dienomis kinta nudvasinimo link, pašventinimas, tapęs trumpalaikė apeiga, pamiršamas, tolimesnis bendravimas su pašventintu objektu tampa vien utilitarus; nebekeliamą kepturę einant pro pakelės kryžių, įėjus į šventintą būstą neištariama "Garbė Jėzui Kristui", prieš valgį ir po valgio neliko maldos. Dėl nudvasinto darbo, ūkininkavimo ir vartojimo neliko tikro švenčių šventimo.

Ekonominis materializmas, kapitalizmas bei su jais susijusi techninė revoliucija pretenduoja ūkininkavimą atskirti nuo dvasinio gyvenimo. Socialiniame gyvenime materijos ir dvasios atskyrimas yra klaidingas, iliuziškas reiškiny, nes ūkinė veikla yra dvasinio gyvenimo padarinys; ūkininkavimas yra žmogaus valios aktas, nes darbo drausmė, darbo našumas priklauso nuo dvasinių veiksmų. Pats darbas yra iš dvasios, o ne iš materijos kilęs aktas. Tačiau žmogaus ir materijos santykių perversmą padariusi techninė revoliucija, mašinos žmogų nušalina ne tik nuo prisilietimo prie medžiagos, fizinio darbo, bet ir nuo mąstymo, prisilietimo mintimis prie darbo. Nudvasinto ūkininkavimo ir tokio pat vartojimo pasekmės kraupios: daugėja "gyvenamosios aplinkos" gamtos mažinimo sąskaita, jau pastebimi klimato pokyčiai, žemė nebeduoda sveiko vaisiaus, trūksta švaraus vandens ir oro. O šių dienų žmogus (istoriko pavadintas pilvažmogiu) reikalauja daugiau turtų, pinigų, malonumų. Ir vartoja, vartoja netausodamas, vartoja be saiko, be "gana" ar "pakaks".

Nudvasintas darbas, ūkininkavimas ir vartojimas iškraipė švenčių šventimą, jų prasmę bei paskirtį. Iš nebemokėjimo švesti, šventimas dažnai paverčiamas besaikiu pirkimu, hedonistinių poreikių tenkinimu, valgymu (persivalgymu), svaigalų gėrimu (persigėrimu), šėlsmu, siautėjimu, dažnai pasibaigiančių muštynėmis ar net nužudymais. Siekdami sau populiarumo, šventinių viešų renginių organizatoriai švaisto mokesčių mokėtojų pinigus fejerverkams, šūviams, dūmams, nuo kurių išprotėję šunys palieka šeimininkus, paukščiai aplėdžia parkus ir gojelius, kenčia ligoniai ir senyvo amžiaus žmonės. Tolstant nuo dvasingo, santūraus švenčių šventimo, kai kurioms šventėms jau randami pakaitalai, šventės pamainomos (Helovynas, Valentinas), kurpiamos netradicinės apeigos. Taigi vietoj pilkos kasdienybės, užuot pakilus virš jos, šventės daugeliui tampa nuopoliu ar net tikrųjų vertybių išniekinimu.

Religines šventes švesti tikinčiuosius įpareigoja trečiasis Dievo įsakymas bei pirmasis Bažnyčios įsakymas. Netikinčiųjų pagalba bei pakantumas tikintiesiems, juos įpareigoja gerbti religines šventes. O tautos ir valstybės šventės privalome švesti visi, jei lietuviais esame gimę, jei esame Tėvynės patriotai, tikri valstybės piliečiai. Šventės turime švesti taip, kad pakiltume virš kasdienybės, iš pilkos buities - į prasmingos būties lygmenį, iš kasdinių interesų bei vienadienių vertybių - į idealų ir amžinųjų vertybių pasaulį, kad pasisemtume ten dvasiai reikalingo peno, kad, grįžę prie kasdieninių darbų, juos įdvasintume, laimintume, juos atlikdami patirtume moralinį pasitenkinimą.

Taip dar nėra. Tačiau Pirmosios respublikos patirtis, nauji sektini pavyzdžiai teikia viltį, kad atgauta teise švesti savo šventes išmoksimė pasinaudoti, kad išmoksimė teikti dvasiai atgavą nuo rutinos, nuo pilkos kasdienybės, patirti prasmingą pakylėjimą virš jos.

VARPAS Leistas politkalinių sovietinėse koncentracijos stovyklose: 1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje, nuo 1975 m. iki 1989 m. - pogrindyje Lietuvoje. Atkurtas 1996 m. vasario mėn. **Leidėjai** Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, SL 22 09, ISSN 1648-0244. **Adresas:** Architektų g. 14-60, Architektų g. 8-4, LT-04210 Vilnius. **Tel.:** 2444619, 2442157. **Faksai:** 2444619, 2442157. **Redaguoja** redakcinė kolegija. Dizaineris Gediminas Ruzgys. **Bendradarbiaus honoraras nemokamas. Straipsnių turinys nebūtinai turi sutapti su redakcijos nuomone, straipsniai ir nuotraukos nekomentuojami ir negražinami.**

136-ojo „Varpo“ numerio redaktorius - Algimantas Zolubas Skaitykite „VARPA“ internete: www.lrs.lt/rezistencija lietuvių, anglų ir rusų kalbomis

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (kodas 191913666)
Atsiskaitomoji sąskaita AB Bankas HANSABANKAS, Karoliniškių KA.
Sąskaita Nr. LT62.73000.10002492325

Išleido ir spausdino „Baltijos kopija“. Kareivių g. 13b, Vilnius.

Aukos **VARPUI**

Dėkojame aukojusiems:

K.Gurskienei - 20 Lt, M. ir S. Katkevičiams - 50 Lt, A.Ramanauskui, A.Navickienei, P.Kemekliui - 8 Lt, S.Averkienei - 10 Lt, M. ir J. Sadūnams - 20 Lt, N.Tocionytei - 50 Lt, A.Mirončiui - 20 Lt, S.Eigirdienei - 20 Lt, V.Kišerauskienei - 10 Lt, V.Ašmenskui - 10 Lt, O.Zavackienei - 50 Lt, A.Červinskui - 10 Lt, L.Pipirienai - 10 Lt, A.Sapka - 30 Lt, R.Aniulii - 10 Lt, A.Milašui - 20 Lt, V.Kleziui - 20 Lt, R.Masaitienei - 10 Lt, M.Filipavičiui - 20 Lt, M.Janėnaitė - 10 Lt, A.Ciūniui - 100 Lt, V.Masikonui - 20 Lt, L.Bartkienei - 20 Lt.

Už nuotraukas dėkojame:

Daliai Bielskytei, Juozui Parnarauskui, Algimantui Zolubui

Varnai pavasarį nešė

Petras Averka

Vėjas šėlo, lakstydamas aplink namą. Namas stovėjo vienas. Pro langus, geležimi išnarpliotus, žvelgė į sustingusią nakties klaidumą žmonės. Prisišliję sukritusiais veidais prie užšalusių stiklų, iškreiptomis akimis tingiai lakstė paskui šiaudą, kurį, kaip gyvenimas žmogų traukė į visas puses speigus vėjas.

Vienas tų atsitraukė nuo lango ir atatupsčias prislinko prie ugnies. Rankomis ėmė gaudyti šilumą. Šildėsi. Karštis kabino tačiau dar labiau už šaltį. Jis traukėsi asla užpakalin. Bet iš pečių šaltis stūmė arčiau ugnies.

- Pusė šyla, - pusė šyla - galvojo jis, traukdamas kuo patogiau po savimi kojas.

Gėstančios žarijos įkaitino veidą ir kelius. Jis atkaria galvą ant pečių ir klausosi.

Ore sienomis čiuožia spiegdamas vėjas; už mūro nuogi medžiai belapėmis šakoms kažkam mojuoja; išalusios žvaigždės pro geležį ir pro stiklus prievarta skverbiasi blukion vidaus tamsumon.

Taip buvo vieną vakarą tuose namuose, kur žmonės jį švenčia vieniši, be besišypsančių namiškių ar draugų veidų. Vieni jų kalti, kiti nekalti.

Vienas jų - jis, - susirietęs aštrių žarijų priekrosnyje, traukdamas nuo drėgnos vėsumos pečius, - švenčia anąjį vakarą. Galva jo laisvai pakibus ant pečių, o akys, pusiau užmerktos, įsmeigtos į lubas. Lubas ir jį skiria tamsa. Jis stiprina savo žvilgsnį ir smeigia jį aštriau, norėdamas prasmigti pro tamsą prie savo idealo - aprūkusių celės lubų... Gėstančios žarijos svaiginančiai kaitina kūno pryšakį. Jis sustabarėjęs už tamsos sluoksniu celės lubose tebeieško savo idealo. Ir ten, rodos, blyksteli įvairiaspalvė juosta. Lubos?

Jis žiūri į pagautą juostą. Mato ten gyvenimą: žmones, kaimą ir lygumas, kurių vagomis gaivus šėlstančio pavasario vėjas lekia. Ten pat upė, maitindama pievas ir dirvonus, išsiliejusi palaukėmis su pavasariu teka žiotysna.

Po pavasario sekmadienį, pavakarėje, jis ūbaujančio kaimo išdžiūvusią gatvę eina ten, kur jaunimas pavasariu džiaugias, kur dviskersinis kryžius, beržų viršūnės praaugę, apylinkėn žiūri, kur kaimo mokyklos namas su lietuvišku parašu stovi. Ten įkaitę mergos ir bernai pavasarį sveikina, kuris jų varnoms lyg derlių riešukučiomis neša.

- Sveikos mergos, sveiki bernai! - plačiai išsižiojęs juos prakalbina. - Sveikas, ponai! - išsiveržia iš gausingo krūtinės būrio atsakymas. Armonika pradeda suktingą.

Jis nutveria vieną mergų ir pasileidžia ratan. Juo paseka visi. Šoka kol saulė už sprogstančių medžių nuklysta. Tada visi sustoja ratu, o jis jų viduryje. Užtraukia dainą. Tą pavasarį pirmą kartą jie visi bendrai sudainuoja.

- Tada galėjom geriau mokytis, - aiškina jis. Tieji supranta. - Na, bet dabar turim dar daugiau dainuoti! Daina mus sujungs! Visą pavasarį, vasarą mūsų miškai, girios, laukai, paežeriai turi skambėti sava daina. Mūsų daina turi aprėpti visą kraštą ir pažadinti tuos, kurie snūsta mūsų krašto dirvonuose, kurie, neseniai netekę savo žagrės, suklupo versti pradėtoje vagoje ir nesikelia vėliai - bendram mūsų žygiui... Lietuviška daina turi visus mus gyveniman vesti!

Mergos ir bernai klausėsi jo žodžių. Akimis žvelgė į šiaurę, vėliau - į vakarus. Rodos, ten saulė turėjo patekėti! Deja. Ten ji tik nusileido. Toks buvo pernykščio pavasario sekmadienio pavakarys.

Vieną anksčiau rytą, kai dar obelys ir kriaušės baltuose žieduose svaigo - jį išvėžė.

Tais metais jis negyveno nei pavasario, nei vasaros: pro grotuotus langus matė juos besitolinančius iš krašto padangių. Dienos, sukalotos į baisią vienumą, tingiai vilkosi iki pirmosios rudens pusės, kada jį išvedė iš mūrų ir nuvedė į kitus mūrus, kur sužinojo, kad baudžiamas už tai, ko savo gyvenime neturėjo ir nedarė.

Po to jį nuvežė už miesto ir ten paliko, apgyvendinę tarp keturių purvinų celės sienų.

Jo pasvirusi galva dusliai kaukštelėjo į mūrą. Atkutęs pažiūrėjo į gėstančias žarijas. Pažarstė. Tosios vėl ėmė aitrai svilinti. Galva vėl nusviro, o nuvargęs žvilgsnis pasikorė ant grotų. Lango stiklė pastebėjo kalnus, pasakų medžiais apaugusius. Nuo tų kalnų pūtė įstabūs vėjai, kurie ėmė birbinti grotuotus langus.

Ir stiklai pabyrėjo!.. Tada vėjas, gaivus kaip ankstyvą pavasarį, kibo į grotas ir ėmė įkandinėti laužti... Staiga atsirado rankos, kraujo latakais pasruvusios, ir nutvėrė žmogaus žvilgsnį, laužantį laisvę varžančias grotas... Pavėjui atlėkė du varnai ir išluptas grotas nežinia kur nusinešė...

Rankos, krauju apkepusios, iš lėto stingo, o žmogus - jis - išvertęs akis, ieškojo tamsoje, o paskui užlangėje tojo pavasario-laisvės, kurią kažkas, rodos, vidun grūdo.

Vėjas, klaidžio spiegdamas, čiuožė pasieniais, traukė takuose lapus ir šiaudus, birbino langų šukes.

Rankos, įnertos tarp grotų, kabojo... Pro išdaužytus langus įsiveržė vėlaus vidurnakčio vėjas ir, paklaidžiojęs celės tamsoje, išspruko į naktį.

Ryte, kai tarp mūrų uždarytas gyvenimas sujudėjo, kai sargas su pluta ir vandeniu atėjo celėn, palangėje, tarytum smalkėmis nusinuodijęs, klūpėjo nejudėdamas žmogus... Rankos, sustingusios - suledėjusio kraujo sluoksniu pasidengusios, laikėsi grotų, tiesėsi į išdaužytą langą.

- Varnai pavasarį nešė!.. - tyliai, kaip iš duobės, išsprūdo žodžiai.

Kai sargai jį atgaivino, atbukęs žvilgsnis nučiuožė grotomis, kuriosna įsinėrusi viliojo saulėta žiemos diena.

Sargai jį nunešė į ligoninę.

Sveikiname Sveikiname Sveikiname

Valdą Kudzelį
g. 1936 02 16

Bronę Balčikonienę
g. 1946 02 06

Rimantą Matulį
g. 1941 02 19

Lietuvos Sąjūdžio aktualijos

2005-11-30 Sąjūdžio taryba susitiko su Studentų sąjungos atstovu Liutauru Kazlavicku ir pritarė jaunimo organizuotam paraiškimui po peticija dėl Europos Sąjungos 2007 - 213 m. struktūrinių paramos fondų skaidraus ir teisingo paskirstymo.

2005-11-3 Baltijos Asamblėja Taline medaliu apdovanojo Sąjūdžio tarybos pirmininką Rytą Kupčinską.

Sausio 13-osios išvakarėse Sąjūdis Nepriklausomybės aikštėje surengė mitingą, kuriame kalbėjo R. Kupčinskas, V. Landsbergis, A. Tyla, V. Radžvilas, mons. A. Svarinskas, G. Daubaras.

LLKS žinios

2005-12-14 Krašto apsaugos ministerijos Viešųjų ryšių departamentas, siekdamas sėkmingai įgyvendinti bendrus sumanymus, kreipėsi į LLKS prašydamas pristatyti 2006 m. veiklos planus. Padėkojusi už bendradarbiavimą, 2005-12-28 LLKS savo planus pristatė.

2005-12-12 LLKS kreipėsi į Seimo pirmininką, ragindama skubos tvarka svarstyti Archyvų įstatymo 14 ir 20 straipsnių pakeitimo ir papildymo projektą. Seimo pirmininkas 2005-12-15 jį raginimą atsakė raštu, kuriame pranešama, kad negali teikti projekto Seimui, nes Teisės ir teisėtvarkos komitetas nustatė, kad projekto nuostatos prieštarauja Konstitucijai.

Laisvės gynėjų dienos minėjimas Vilniuje

Med. dr Gedimino Kaluinos rūpesčiu pastatydinti atminimo paminklai jo tėviškėje Kupiškio rajone

Paminklinis akmuo Kaluinų sodybai, kurią sudegino sovietiniai okupantai ir jų pakalikai

Koplytstulpis partizanams Apolinarui ir Kazimierui Rasiuliams ir sovietinių okupantų sudegtoms jų motinai ir senelei

Atminimo paminklas knygnešiui Kaziui Gabriūnui

Paminklinio akmens buvusiai Lebedžių pradžios mokyklai atidengimo iškilmės. Dešinėje nuotr. viduryje - Gediminas Kaluina.